

Іванцов Володимир Олександрович,
начальник відділу аспірантури (ад'юнктури) і докторантури
Харківського національного університету внутрішніх справ
майор поліції
ORCID ID: 0000-0002-2904-0466

АДМІНІСТРАТИВНА ТА КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ХУЛІГАНСТВО: ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ

ADMINISTRATIVE AND CRIMINAL LIABILITY FOR HOOLIGANISM: PROBLEMS OF DELIMITATION

Проблема розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за хуліганство є однією з найактуальніших у сучасній правозастосовній практиці України. Відсутність чітких критеріїв для диференціації між цими видами правопорушень призводить до труднощів у кваліфікації діянь, неоднозначності судової практики та, як наслідок, порушення принципів правової визначеності та справедливості. Законодавство України регулює питання відповідальності за хуліганство у двох нормативно-правових актах: Кодексі України про адміністративні правопорушення (стаття 173) та Кримінальному кодексі України (стаття 296). Основна відмінність між цими правопорушеннями полягає у ступені суспільної небезпеки діяння, однак відсутність чітких критеріїв оцінки призводить до можливості помилкової кваліфікації однакових за суттю дій. Адміністративне хуліганство охоплює менш суспільно небезпечні діяння, такі як нецензурна лайка у громадських місцях, образливе чіпляння до громадян або інші дії, що порушують громадський порядок. Санкції передбачають штраф або адміністративний арешт. Натомість кримінальне хуліганство характеризується грубим порушенням громадського порядку із застосуванням особливої зухвалості чи виняткового цинізму, що суттєво ускладнює його розмежування з адміністративними правопорушеннями. Судова практика демонструє випадки неоднакової кваліфікації правопорушень, що може призводити як до надмірно суворого, так і до необґрунтованого м'якого покарання.

Головними проблемами правозастосування є відсутність чітких критеріїв «особливої зухвалості» та «виняткового цинізму», що є визначальними для кримінального хуліганства. Відсутність єдиних підходів до їх тлумачення унеможливорює об'єктивну оцінку ступеня суспільної небезпеки правопорушення, що ускладнює діяльність правоохоронних органів та судів. Як наслідок, правоохоронці часто стикаються з проблемою неправильної кваліфікації діянь, а судові рішення можуть бути оскаржені через невідповідність фактичних обставин справи юридичним нормам. З метою удосконалення правового регулювання необхідно внести зміни до законодавства, які забезпечать чітке визначення критеріїв розмежування адміністративного та кримінального хуліганства. Рекомендується розробка методичних рекомендацій для правоохоронних органів і судів з уніфікованими підходами до кваліфікації правопорушень. Крім того, важливим є узагальнення судової практики та запровадження механізму моніторингу правозастосування, що дозволить зменшити кількість судових помилок.

Таким чином, вдосконалення правового регулювання хуліганських дій сприятиме підвищенню ефективності правозастосування, зміцненню верховенства права та забезпеченню принципу юридичної визначеності у питаннях кваліфікації правопорушень. Запропоновані заходи дозволять уникнути неправомірного застосування адміністративної або кримінальної відповідальності, що позитивно вплине на рівень правопорядку та справедливості у правовій системі України.

Ключові слова: хуліганство, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, правопорушення, кримінальне правопорушення, адміністративне правопорушення, громадський порядок, суспільна небезпека, кваліфікація злочину, законодавче регулювання, судова практика, правозастосування, зухвалість, винятковий цинізм, правова визначеність, санкції, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, юридична відповідальність, розмежування правопорушень.

The problem of distinguishing between administrative and criminal liability for hooliganism is one of the most pressing issues in modern law enforcement practice in Ukraine. The absence of clear criteria for differentiating between these types of offenses leads to difficulties in classifying offenses, inconsistency in judicial practice, and, as a result, violations of the principles of legal certainty and fairness. Ukrainian legislation regulates liability for hooliganism in two legal acts: the Code of Ukraine on Administrative Offenses (Article 173) and the Criminal Code of Ukraine (Article 296). The main difference between these offenses lies in the degree of public danger of the act; however, the lack of clear evaluation criteria leads to the possibility

of misclassifying acts that are essentially similar. Administrative hooliganism covers less socially dangerous acts, such as the use of obscene language in public places, offensive harassment of citizens, or other actions that disturb public order. Sanctions include a fine or administrative arrest. In contrast, criminal hooliganism is characterized by a gross violation of public order with the use of exceptional audacity or extraordinary cynicism, which significantly complicates its differentiation from administrative offenses. Judicial practice demonstrates cases of inconsistent classification of offenses, which can lead to either excessively severe or unjustifiably lenient punishment.

The main problems in law enforcement include the absence of clear criteria for “exceptional audacity” and “extraordinary cynicism,” which are defining elements of criminal hooliganism. The lack of uniform approaches to their interpretation makes it impossible to objectively assess the degree of social danger posed by an offense, which complicates the work of law enforcement agencies and courts. As a result, law enforcement officers often face the problem of incorrect classification of acts, and court decisions may be challenged due to discrepancies between the actual circumstances of the case and legal norms. To improve legal regulation, it is necessary to introduce legislative amendments that will provide clear criteria for distinguishing between administrative and criminal hooliganism. It is recommended to develop methodological guidelines for law enforcement agencies and judges with unified approaches to classifying offenses. Additionally, summarizing judicial practice and implementing a mechanism for monitoring law enforcement would help reduce the number of judicial errors.

Thus, improving the legal regulation of hooliganism-related offenses will enhance the effectiveness of law enforcement, strengthen the rule of law, and ensure the principle of legal certainty in matters of offense classification. The proposed measures will help prevent the unjustified application of administrative or criminal liability, positively impacting the level of law and order and fairness within Ukraine's legal system.

Key words: *Hooliganism, administrative liability, criminal liability, offense, criminal offense, administrative offense, public order, social danger, crime qualification, legislative regulation, judicial practice, law enforcement, audacity, extraordinary cynicism, legal certainty, sanctions, Code of Ukraine on Administrative Offenses, Criminal Code of Ukraine, legal liability, differentiation of offenses.*

Постановка проблеми. Проблема розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за хуліганство є однією з найактуальніших у сучасній правозастосовній практиці України. Відсутність чітких та однозначних критеріїв кваліфікації хуліганських дій створює значні труднощі для правоохоронних органів та судів, що може призводити до помилкової кваліфікації правопорушень, порушення прав осіб та неефективності боротьби з правопорушеннями у сфері громадського порядку.

Хуліганство як правове явище може мати різні форми прояву, від дрібного хуліганства до суспільно небезпечних актів агресії. Однак сучасне законодавство України, зокрема Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) та Кримінальний кодекс України (КК України), містить нечіткі та розмиті формулювання, що не дозволяють достатньо точно відокремлювати адміністративну відповідальність від кримінальної. Це призводить до ситуацій, коли однакові за суттю дії можуть кваліфікуватися як адміністративні або кримінальні залежно від суб'єктивної оцінки правоохоронців та суддів. Проблема також ускладнюється тим, що у судовій практиці існує широкий діапазон підходів до трактування понять «особлива зухвалість» та «винятковий цинізм», які є ключовими критеріями для кваліфікації хуліганства за статтею 296 КК України. Відсутність чітких правових орієнтирів створює ризик юридичної невизначеності та може призводити до як надмірного, так і занадто м'якого покарання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за хуліганство є предметом активного наукового аналізу в українському правовому дискурсі. Різні аспекти цієї проблематики висвітлювалися в дослідженнях вітчизняних науковців, які зосереджуються на питаннях правового регулювання, судової практики та ефективності правозастосування. Значний внесок у дослідження цієї тематики зробив Василь Тацій, який у своїх працях аналізує проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень, у тому числі хуліганства. Він звертає увагу на те, що розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності має базуватися на чітких критеріях суспільної небезпеки діяння, однак сучасне законодавство містить нечіткі формулювання, що створює труднощі у правозастосовній практиці. Олександр Литвиненко досліджує судову практику щодо кваліфікації хуліганських дій, наголошуючи на проблемі суб'єктивного підходу правоохоронців та суддів до оцінки таких правопорушень. У своїх працях він аналізує різні судові рішення та вказує на випадки, коли одні й ті самі дії кваліфікуються за різними статтями, що свідчить про відсутність єдиного підходу в правозастосуванні. Детальний аналіз правозастосовних аспектів відповідальності за хуліганство здійснила Світлана Козаченко, яка досліджує питання відповідності українського законодавства європейським стандартам. Вона зазначає, що Європейський суд з прав людини неодноразово звертав увагу на про-

блему надмірного кримінального переслідування правопорушників за незначні діяння, що в Україні залишається актуальним. Вона пропонує переглянути підхід до кваліфікації хуліганства, щоб зменшити кількість випадків необґрунтованого кримінального переслідування. Цікавим є підхід Ігоря Бабенка, який досліджує проблему розмежування адміністративного та кримінального хуліганства через призму правової визначеності. Він акцентує увагу на важливості чіткого законодавчого формулювання понять «особлива зухвалість» та «винятковий цинізм», оскільки саме ці критерії є ключовими для розмежування відповідальності, але їхня нечіткість призводить до зловживань і судових помилок. У своїх роботах Людмила Гриценко розглядає соціально-правові аспекти боротьби з хуліганством. Вона аналізує роль адміністративних санкцій як превентивного механізму і зазначає, що ефективність адміністративного впливу значною мірою залежить від правозастосовної практики та рівня підготовки працівників правоохоронних органів. Вона також досліджує міжнародний досвід боротьби з хуліганськими проявами та пропонує адаптувати успішні європейські практики до українських реалій. Валентин Мельниченко звертає увагу на питання криміналізації хуліганства та аналізує, чи є доцільним збереження кримінальної відповідальності за цей вид правопорушень у сучасних умовах. Він наголошує, що багато хуліганських діянь можна ефективно карати за допомогою адміністративних санкцій, тоді як кримінальне переслідування має бути застосоване лише у випадках, коли діяння дійсно становить значну суспільну небезпеку. Особливу увагу правовому регулюванню хуліганства приділяє Олена Пастухова, яка аналізує зміни в законодавстві України щодо адміністративної та кримінальної відповідальності. Вона досліджує вплив змін до Кримінального кодексу України на ефективність боротьби з правопорушеннями у сфері громадського порядку та пропонує внести конкретні законодавчі зміни для оптимізації розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності. Також варто згадати праці Сергія Савчука, який досліджує проблематику правозастосування в контексті реформи правоохоронної системи України. Він звертає увагу на те, що реформування поліції та судової системи має супроводжуватися оновленням підходів до боротьби з правопорушеннями, зокрема хуліганськими діями. Він також наголошує на важливості належного навчання працівників правоохоронних органів у питаннях кваліфікації хуліганських дій, щоб уникати помилок при визначенні відповід-

ного виду відповідальності. Оксана Сидоренко у своїх наукових розвідках аналізує питання запобігання хуліганству як правопорушенню. Вона вказує, що профілактичні заходи та раннє втручання у випадки антигромадської поведінки можуть значно знизити рівень хуліганства та зменшити необхідність застосування як адміністративних, так і кримінальних санкцій. Вона також розглядає роль медіації та альтернативних методів врегулювання конфліктів у протидії хуліганським проявам.

Таким чином, аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значну увагу українських правознавців до проблеми розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за хуліганство. Науковці висвітлюють різні аспекти цієї проблематики, зокрема питання законодавчої невизначеності, судової практики, ефективності адміністративних санкцій та доцільності криміналізації хуліганських дій. Узагальнення наукових напрацювань та практичний досвід можуть сприяти вдосконаленню правового регулювання і підвищенню ефективності боротьби з хуліганством в Україні.

Метою статті є аналіз проблеми розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за хуліганство в Україні, визначення основних недоліків чинного законодавства, оцінка судової практики та формулювання пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання. У дослідженні розглядається законодавча база, що регламентує відповідальність за хуліганські дії, акцентується увага на критеріях, які використовуються для розмежування адміністративного проступку та кримінального злочину, а також аналізуються правозастосовні труднощі, що виникають у процесі кваліфікації таких правопорушень. Увага приділяється питанням правової визначеності понять, які використовуються для характеристики хуліганства в кримінальному та адміністративному законодавстві, зокрема категоріям «особлива зухвалість» і «винятковий цинізм». Досліджується проблема суб'єктивності в оцінці суспільної небезпеки діянь, що впливає на судову практику та призводить до неоднозначності у застосуванні норм права. Важливим аспектом є аналіз судових рішень, які демонструють складність у розмежуванні правопорушень, що мають подібний характер, але різний правовий статус. Стаття також спрямована на виявлення шляхів удосконалення законодавчих положень щодо кваліфікації хуліганських дій та підвищення ефективності правозастосування. Запропоновані рекомендації стосуються уточнення критеріїв

розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності, гармонізації законодавчих норм із міжнародними стандартами, розробки методичних рекомендацій для суддів та правоохоронців з метою уніфікації підходів до кваліфікації правопорушень, а також покращення механізмів превентивної роботи правоохоронних органів. Результати дослідження можуть бути корисними для науковців, законодавців, правозастосовців і представників правозахисних організацій, оскільки сприятимуть глибшому розумінню проблеми, підвищенню рівня правової визначеності та ефективності боротьби з хуліганством.

Виклад основного матеріалу. Питання відмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за хуліганські дії є одним із ключових аспектів сучасної правозастосовної практики, що потребує чітких правових механізмів регулювання. Відсутність однозначних критеріїв, за якими можна розрізнати правопорушення різного ступеня тяжкості, створює ситуацію правової невизначеності, що ускладнює діяльність правоохоронних органів та судів. Через нечіткість формулювань у законодавстві однакові за суттю діяння можуть бути кваліфіковані як адміністративне або кримінальне правопорушення, що призводить до суперечностей у судовій практиці та порушення принципу правової визначеності. Значна кількість випадків хуліганства, які не завдають значної шкоди, залишаються на межі між адміністративною відповідальністю та кримінальним переслідуванням, що може спричинити як надмірну суворість покарання, так і недостатньо жорстке реагування на серйозні правопорушення. Проблема ускладнюється тим, що в законодавстві відсутні чіткі межі між поняттями «особлива зухвалість» та «винятковий цинізм», які є визначальними критеріями кримінального хуліганства. Це створює передумови для суб'єктивного трактування норм, а також значної варіативності у їх застосуванні, що може негативно впливати на правопорядок та довіру до судової системи. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю удосконалення законодавчих норм, вироблення єдиних підходів до розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності, а також підвищення рівня правової визначеності у цій сфері. Розв'язання цієї проблеми сприятиме більш ефективному застосуванню правових норм, мінімізації судових помилок та забезпеченню справедливого покарання відповідно до ступеня суспільної небезпеки вчиненого діяння.

Відповідальність за хуліганство є важливим аспектом правового регулювання, оскільки це

правопорушення безпосередньо впливає на забезпечення громадського порядку та безпеки громадян. В українському законодавстві питання притягнення до відповідальності за такі діяння регулюється як Кодексом України про адміністративні правопорушення, так і Кримінальним кодексом України. Однак межі між адміністративною та кримінальною відповідальністю за хуліганство залишаються недостатньо чіткими, що може спричиняти труднощі у правозастосовній практиці та уніфікації судових рішень.

Адміністративна відповідальність за хуліганство встановлена статтею 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення, де передбачено, що дрібне хуліганство охоплює дії, які порушують громадський порядок, проте не містять складу злочину. До таких дій належать використання нецензурної лексики в громадських місцях, образливе чіпляння до перехожих, а також інші форми поведінки, які завдають незручностей громадянам або порушують громадський спокій [1, ст. 89]. З огляду на характер цих діянь, адміністративні санкції можуть включати накладення штрафу або адміністративний арешт, що є відносно м'якими заходами примусу, спрямованими на попередження більш серйозних правопорушень. Кримінальна відповідальність за хуліганство визначена статтею 296 Кримінального кодексу України. Вона застосовується до випадків, коли порушення громадського порядку відзначається особливою зухвалістю або винятковим цинізмом. Хуліганство в межах кримінального законодавства вважається більш небезпечним діянням, оскільки воно може супроводжуватися застосуванням насильства, знищенням чи пошкодженням майна, збройними нападами або іншими агресивними діями, що становлять загрозу для життя і здоров'я людей. Відповідальність за такі дії є значно суворішою та може передбачати як обмеження волі, так і її повне позбавлення на певний строк, залежно від тяжкості скоєного злочину. Основна відмінність між адміністративним та кримінальним хуліганством полягає в ступені суспільної небезпеки діяння. Однак оцінка цієї небезпеки може бути суб'єктивною, оскільки законодавство не містить чітких критеріїв для визначення, коли хуліганські дії переходять із розряду адміністративних правопорушень у категорію кримінальних злочинів. Це створює умови для неоднозначного трактування норм та ризику неправильної кваліфікації правопорушень, що може призводити до ситуацій, коли особа отримує надмірно суворе покарання за діяння, що за своєю суттю не становить значної загрози суспільству,

або ж навпаки – особи, які вчинили серйозні правопорушення, уникають кримінальної відповідальності [2, ст. 28]. Судова практика демонструє, що проблема розмежування цих двох видів відповідальності залишається актуальною. Часто під час кваліфікації правопорушень суди змушені керуватися суб'єктивними оцінками обставин справи, оскільки законодавство не містить вичерпного переліку критеріїв, за якими можна визначити, чи має дія винятковий характер та чи є підстави для кримінальної відповідальності. У деяких випадках це призводить до ситуацій, коли однакові за характером дії в різних справах отримують різну правову кваліфікацію, що підриває принцип правової визначеності та єдності судової практики.

Важливим аспектом нормативно-правового регулювання відповідальності за хуліганство є питання про необхідність вдосконалення законодавства, яке регламентує дану сферу. Одним із можливих напрямів реформування є конкретизація понять «особлива зухвалість» та «винятковий цинізм», які використовуються у статті 296 Кримінального кодексу України. Відсутність чітких критеріїв для визначення цих ознак призводить до правової невизначеності та можливості суб'єктивного підходу до кваліфікації правопорушень. Окрім цього, необхідно розробити більш деталізовані рекомендації для правоохоронних органів та суддів щодо визначення ступеня суспільної небезпеки конкретних дій, що дозволить зробити процес притягнення до відповідальності більш прозорим та об'єктивним. Додатково варто розглянути питання про необхідність впровадження альтернативних санкцій для осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, що межують із кримінальними діями. Це можуть бути громадські роботи, обов'язкове проходження програм соціальної реабілітації або відновного правосуддя, що дозволило б забезпечити ефективне реагування на хуліганські прояви без необґрунтованого кримінального переслідування. Такий підхід сприятиме більш раціональному використанню державних ресурсів та допоможе зменшити рівень рецидивізму серед осіб, які вчинили подібні правопорушення.

Загалом питання правового регулювання хуліганства залишається одним із найбільш дискусійних у сфері правоохоронної діяльності. Попри наявність нормативних актів, що встановлюють відповідальність за такі правопорушення, на практиці все ще існують труднощі у їх застосуванні. Для вирішення цієї проблеми необхідне не лише удосконалення законодавства, а й фор-

мування єдиної судової практики, яка дозволить уникнути неоднозначного трактування норм та забезпечить ефективний механізм розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності. Це сприятиме підвищенню рівня правової визначеності, покращенню ефективності правозастосування та зміцненню громадського порядку.

Проблема розмежування адміністративного та кримінального хуліганства є одним із найгостріших питань у сучасній правозастосовній практиці, оскільки відсутність чітких законодавчих критеріїв значно ускладнює правильну кваліфікацію діянь. Хуліганство, як соціальне явище, охоплює широкий спектр правопорушень, що можуть варіюватися від незначних проявів антигромадської поведінки до тяжких злочинів, які становлять загрозу суспільству. Проте визначити межу між адміністративним проступком та кримінальним злочином на практиці досить складно, що призводить до юридичної невизначеності, правозастосовної плутанини та ризику судових помилок [3, ст. 52]. Однією з основних проблем є відсутність чіткого визначення критеріїв, за якими можна відокремити адміністративне хуліганство від кримінального. Законодавство встановлює, що адміністративна відповідальність настає за дрібне хуліганство, яке включає нецензурну лайку, образливе чіпляння до громадян або інші дії, що порушують громадський порядок, але не завдають значної шкоди. Водночас кримінальне хуліганство характеризується особливою зухвалістю або винятковим цинізмом, що нібито має відрізнити його від адміністративного правопорушення. Однак поняття «особлива зухвалість» і «винятковий цинізм» залишаються розмитими та не мають чітких критеріїв для їх визначення. Це створює ситуацію, за якої однакові за суттю дії можуть бути кваліфіковані як адміністративні або кримінальні залежно від суб'єктивної оцінки правоохоронців, прокурорів і суддів. Відсутність єдиної судової практики ускладнює розмежування цих правопорушень, що може призводити до значних правових колізій. В одному випадку суд може розглядати певну дію як адміністративний проступок і накласти штраф, а в іншому – визнати її кримінальним злочином, що тягне за собою значно суворіші санкції, включаючи позбавлення волі. Така правова невизначеність може спричинити різні підходи до кваліфікації аналогічних правопорушень у різних судах, що підриває принцип правової визначеності та єдності правозастосовної практики. Ще однією проблемою є можливість подвійного тлумачення тих самих дій, коли одна й та сама поведінка особи може бути роз-

цінена як адміністративне або кримінальне правопорушення. Наприклад, ситуація, коли особа в громадському місці голосно лається, агресивно поводить та нецензурно висловлюється, у різних випадках може бути розцінена як дрібне хуліганство або ж як кримінальне правопорушення, якщо суд визнає, що ця поведінка містить ознаки особливої зухвалості. У подібних ситуаціях вирішальне значення має не сам факт вчинення хуліганських дій, а їх суб'єктивне сприйняття представниками правоохоронних органів і судової влади, що призводить до правової нестабільності та суперечливих рішень.

Чинне законодавство не містить чітких параметрів для визначення рівня суспільної небезпеки хуліганських дій, що також є значною проблемою. У кримінальному праві основним критерієм для визначення злочину є рівень загрози, який діяння несе для суспільства. Однак у випадку хуліганства законодавство не містить конкретних показників або параметрів, які б дозволяли чітко визначити, чи є певні дії адміністративним проступком або кримінальним злочином [4, ст. 135]. Це може призводити до того, що особа, яка вчинила хуліганські дії з мінімальним рівнем суспільної небезпеки, може бути притягнута до кримінальної відповідальності, тоді як інші особи, які вчинили більш серйозні правопорушення, можуть уникнути кримінального покарання через неоднозначність правових норм. Крім того, відсутність чітких критеріїв для розмежування адміністративного та кримінального хуліганства ускладнює діяльність правоохоронних органів, які змушені самостійно визначати, яку кваліфікацію застосовувати в кожному конкретному випадку. Це створює ризик вибіркового правозастосування, коли аналогічні діяння можуть отримати різну правову оцінку залежно від обставин справи або суб'єктивного судження посадових осіб. Така ситуація підриває довіру до правосуддя та може сприяти зловживанням під час розгляду справ про хуліганство. Ще одним важливим аспектом цієї проблеми є питання пропорційності покарання. Оскільки адміністративне та кримінальне хуліганство мають схожі ознаки, відсутність чіткої диференціації може призводити до диспропорційних санкцій [5, ст. 84]. В одному випадку за аналогічні дії особа може отримати штраф, а в іншому – кілька років позбавлення волі. Це створює ситуацію, коли покарання не завжди відповідає ступеню суспільної небезпеки правопорушення, що суперечить принципу справедливості.

На нашу думку, проблематика розмежування адміністративної та кримінальної відповідаль-

ності за хуліганство має комплексний характер і вимагає вдосконалення законодавчих норм. Для забезпечення єдності правозастосування необхідно розробити чіткі критерії визначення «особливої зухвалості» та «виняткового цинізму», які б дозволяли об'єктивно розмежовувати адміністративні правопорушення та кримінальні злочини. Важливим аспектом удосконалення правового регулювання є розробка методичних рекомендацій для суддів і правоохоронних органів щодо визначення рівня суспільної небезпеки хуліганських дій. Крім того, необхідно забезпечити гармонізацію законодавчих норм із міжнародними стандартами, що сприятиме підвищенню правової визначеності, зменшенню кількості судових помилок та забезпеченню справедливого й обґрунтованого застосування відповідальності за хуліганство.

Вдосконалення правового регулювання відповідальності за хуліганство є важливим напрямом розвитку законодавчої та судової практики, оскільки існуючі норми не забезпечують достатньої правової визначеності, що призводить до труднощів у кваліфікації правопорушень і може спричиняти як необґрунтовану криміналізацію незначних дій, так і недостатньо суворе реагування на серйозні правопорушення. Основним завданням удосконалення правового регулювання є створення чітких критеріїв розмежування адміністративного та кримінального хуліганства, що дозволить забезпечити єдність правозастосування та підвищити ефективність боротьби з правопорушеннями у сфері громадського порядку [6, ст. 115]. Одним із ключових напрямів удосконалення правового регулювання є внесення змін до законодавства, які б уточнювали понятійний апарат, що використовується для кваліфікації хуліганських дій. Зокрема, необхідно чітко визначити, що слід розуміти під «особливою зухвалістю» та «винятковим цинізмом», які є основними ознаками кримінального хуліганства. Наразі ці поняття залишаються розмитими, що унеможливорює їх однозначне тлумачення та може призводити до довільної кваліфікації правопорушень. Запровадження конкретних критеріїв дозволить уникнути суб'єктивного підходу та підвищити прогнозованість судових рішень. Не менш важливим кроком є розробка та впровадження судових рекомендацій щодо визначення рівня суспільної небезпеки хуліганських дій. Судова практика демонструє, що однакові за суттю правопорушення можуть отримувати різну правову оцінку, що зумовлено відсутністю єдиних підходів до оцінки суспільної небезпеки діяння [7, ст. 102]. Рекомендації, розроблені на основі узагальнення судової практики,

дозволять створити чіткі методичні вказівки для суддів і правоохоронців, які сприятимуть формуванню єдиного підходу до кваліфікації хуліганських правопорушень. Важливим аспектом вдосконалення правового регулювання є систематизація та узагальнення судової практики. Оскільки суди в Україні часто використовують різні підходи до кваліфікації схожих правопорушень, необхідним є проведення аналізу вже винесених рішень для виявлення проблемних питань і невідповідностей у правозастосуванні. Це дозволить сформулювати єдині правові позиції, які будуть використовуватися судами при розгляді справ про хуліганство. Узагальнення судової практики також сприятиме виявленню найбільш поширених проблемних ситуацій та допоможе у виробленні відповідних рекомендацій для їх вирішення.

Окрім нормативно-правових змін, важливим напрямом вдосконалення є підвищення рівня правової обізнаності працівників правоохоронних органів і суддів щодо критеріїв розмежування адміністративного та кримінального хуліганства. Наразі існує певна проблема недостатньої професійної підготовки у сфері кваліфікації правопорушень, що може призводити до помилкових рішень та необґрунтованого притягнення до кримінальної відповідальності за дії, які за своїм характером мали б кваліфікуватися як адміністративні проступки [8, ст. 86]. Проведення спеціалізованих навчальних заходів, розробка методичних посібників та проведення роз'яснювальної роботи серед представників судової влади та правоохоронних органів дозволить підвищити рівень правозастосовної діяльності та уникнути судових помилок. Окрім того, необхідно запровадити дієві механізми контролю за правильністю кваліфікації хуліганських дій, що дозволить своєчасно виявляти та виправляти помилки у правозастосуванні. Запровадження механізму внутрішнього контролю за рішеннями, які приймаються правоохоронними органами та судами, допоможе уніфікувати підходи до кваліфікації правопорушень та мінімізувати ризик зловживань або довільного трактування норм закону. Ще одним перспективним напрямом є вдосконалення системи покарань за хуліганські дії. У деяких випадках застосування кримінальної відповідальності може бути надмірним, тоді як адміністративні санкції не завжди є достатньо ефективними. Доцільним є розгляд можливості впровадження альтернативних заходів впливу, таких як громадські роботи або програми примусового проходження курсів з етичної поведінки, що дозволило б досягти превентивного ефекту без необхідності застосування суворох

санкцій [9, ст. 159]. Не менш важливим питанням є гармонізація українського законодавства з міжнародними стандартами у сфері правозастосування щодо правопорушень, пов'язаних із хуліганством. Вивчення досвіду зарубіжних країн, які мають успішні практики боротьби з хуліганськими проявами, дозволить адаптувати найкращі міжнародні методики до національного законодавства. Використання міжнародного досвіду сприятиме створенню більш ефективної системи реагування на такі правопорушення та підвищить рівень правового захисту громадян.

Ми вважаємо, що удосконалення правового регулювання відповідальності за хуліганство вимагає комплексного підходу, що включає як законодавчі зміни, так і практичні заходи щодо вдосконалення правозастосовної діяльності. Чітке визначення критеріїв кваліфікації хуліганських дій, створення єдиної судової практики, підвищення правової обізнаності правоохоронців і суддів, а також запровадження механізмів контролю за правильністю правозастосування дозволить забезпечити більш ефективне реагування на правопорушення у сфері громадського порядку. Комплексне вдосконалення правового регулювання сприятиме підвищенню рівня правової визначеності, зміцненню верховенства права та зниженню рівня правопорушень, пов'язаних із хуліганськими діями.

Висновки. Можемо зробити висновок, що проблема розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за хуліганство залишається актуальною та потребує вдосконалення нормативно-правового регулювання. Відсутність чітких і конкретних критеріїв, за якими правопорушення можуть бути віднесені до адміністративних або кримінальних, створює значні труднощі в правозастосовній практиці, ускладнює роботу правоохоронних органів та судів, а також може призводити до неоднакової кваліфікації подібних за характером діянь. Така ситуація викликає правову невизначеність, що може негативно позначитися на принципах справедливості та законності під час розгляду справ, пов'язаних із хуліганством. Недосконалість законодавчих формулювань та розмитість ключових понять, таких як «особлива зухвалість» і «винятковий цинізм», створюють передумови для суб'єктивного тлумачення норм, що може стати причиною як неправомірного притягнення осіб до кримінальної відповідальності за дії, які не мають значної суспільної небезпеки, так і уникнення відповідальності тими, чий вчинки справді є загрозливими для громадського порядку. Така ситуація може сприяти зловживанням, оскільки правоохоронці та суди змушені при-

ймати рішення на основі власної оцінки ситуації, що не завжди гарантує об'єктивність та однаковість правозастосування. Для подолання цих проблем необхідне комплексне вдосконалення правового регулювання, яке включає як законодавчі зміни, так і практичні заходи щодо уніфікації правозастосовної практики. Насамперед слід розробити чіткі критерії розмежування адміністративного та кримінального хуліганства, які допоможуть запровадити єдині стандарти оцінки правопорушень. Це дозволить уникнути ситуацій, коли однакові за суттю дії отримують різну правову кваліфікацію залежно від суб'єктивної інтерпретації конкретної справи. Важливим напрямом є також розробка судових рекомендацій, які дадуть змогу систематизувати правозастосовну практику та зменшити кількість випадків неоднозначного трактування законодавчих норм. Не менш значущим аспектом є підвищення рівня правової обізнаності серед працівників правоохоронних органів та суддів щодо критеріїв розмежування хуліганських правопорушень. Проведення спеціалізованих навчальних заходів, розробка методичних рекомендацій та впровадження програм професійної підготовки можуть суттєво покращити якість правозастосування. Висока кваліфікація осіб, які здійснюють оцінку хуліганських діянь, є важливим фактором у забезпеченні об'єктивності та неупередженості судових рішень. Додатковим заходом, який може сприяти ефективнішому розмежуванню адміністративної та кримінальної відповідальності, є узагальнення судової практики. Аналіз рішень, ухвалених у справах про хуліганство, дозволить виявити тен-

денції у кваліфікації таких діянь, визначити основні проблемні аспекти та виробити єдині підходи до оцінки ступеня суспільної небезпеки вчинених дій. Це сприятиме формуванню єдиної практики правозастосування та зменшенню кількості судових помилок. Удосконалення законодавства також передбачає можливість запровадження альтернативних заходів впливу на осіб, які вчинили адміністративне хуліганство, але не становлять значної загрози суспільству. Запровадження механізмів медіації, застосування громадських робіт або обов'язкового проходження курсів соціальної реабілітації може стати ефективним способом превенції та запобігання рецидиву хуліганських дій. Такий підхід дозволить не лише забезпечити відповідальність за вчинені правопорушення, а й сприятиме зменшенню навантаження на правоохоронну систему.

Узагальнюючи викладене, можна зазначити, що проблема розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за хуліганство є комплексною та потребує глибокого аналізу й вдосконалення нормативно-правового регулювання. Запровадження чітких критеріїв кваліфікації хуліганських дій, уніфікація судової практики, підвищення рівня правової обізнаності та розробка альтернативних санкцій можуть суттєво покращити ефективність боротьби з хуліганством та забезпечити дотримання принципів законності, справедливості та правової визначеності. Удосконалення механізмів відповідальності за хуліганські правопорушення не лише сприятиме покращенню правозастосування, а й зміцнить суспільну довіру до судової та правоохоронної системи.

REFERENCES:

1. Andrushko, P. P. (2022). Hooliganstvo yak kryminalno-pravove yavyshe: problemy kvalifikatsii [Hooliganism as a criminal-legal phenomenon: Qualification issues]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky*, 1 (128), 85–92.
2. Bityak, Yu. P. (2020). Administrativna vidpovidalnist za porushennia hromadskoho poriadku: suchasni vyklyky ta perspektyvy vdoskonalennia [Administrative responsibility for public order violations: Modern challenges and prospects for improvement]. *Pravo Ukrainy*, 7, 24–35.
3. Volkov, O. F. (2021). Osoblyvosti kryminalnoi vidpovidalnosti za huliganstvo v umovakh reformuvannia pravookhoronnoi systemy Ukrainy [Features of criminal liability for hooliganism in the context of reforming the law enforcement system of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 2, 49–57.
4. Hryshchuk, V. K. (2019). Kryminalno-pravova kharakterystyka huliganstva v suchasnykh umovakh: Problemy teorii ta praktyky [Criminal-legal characteristics of hooliganism in modern conditions: Problems of theory and practice]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrovska akademiia". Seriya "Pravo"*, 1, 133–145.
5. Didkivskyi, P. A. (2023). Rozmezhuvannia administrativnoi ta kryminalnoi vidpovidalnosti za huliganski dii: Analiz sudovoi praktyky [Distinguishing administrative and criminal liability for hooligan acts: Analysis of judicial practice]. *Visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 4, 78–89.
6. Zinchenko, D. A. (2023). Rol administrativno-pravovykh norm u zabezpechenni hromadskoi bezpeky ta poriadku pid chas voiennoho stanu [The role of administrative-legal norms in ensuring public safety and order during martial law]. In *Stan ta perspektyvy rozvytku administrativnoho prava Ukrainy: Materialy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi internet-konferentsii* (pp. 115–117). Odesa: ODUVS.

7. Zinchenko, D. A. (2023). Intehratsiia baz danykh kryminalnykh vidomostei yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti rozsliduvannia [*Integration of criminal records databases as a means of improving the efficiency of investigations*]. In *Zastosuvannia informatsiinykh tekhnolohii u pravookhoronnii diialnosti: Materialy kruhloho stolu 14 hrudnia 2023 roku* (pp. 101–104).

8. Kniaziev, Yu. V. (2020). Psykholohichni aspekty orhanizatsii komunikatyvnoi diialnosti slidchoho u mezhakh kryminalnoho provadzhennia za faktom vchynennia huliganskykh dii [*Psychological aspects of organizing the investigative communication process within criminal proceedings related to hooligan acts*]. In *Aktualni napriamy praktychnoi psykholohii i psykhotropii* (pp. 84–87). Kharkiv: KhNUVS.

9. Rezanov, S. A. (2021). Problemni aspekty prytyahnnennia osoby do administratyvnoi vidpovidalnosti [*Problematic aspects of bringing a person to administrative responsibility*]. In *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku derzhavy*. Kharkiv: KhNUVS, MVS Ukrainy, MON Ukrainy (pp. 157–158).